

De Nijlgans in de westelijke Eempolders, een update

Jan Mooij

Nijlgans | Katinka Mann-Holtrop

De Nijlgans (*Alopochen aegyptiacus*) is een duidelijk voorbeeld van een soort die sinds het begin van de tellingen in 1973 sterk is toegenomen. Voor 1995 zagen wij vrijwel geen Nijlganzen (figuur 1), maar daarna namen de aantallen sterk toe. Tegenwoordig is het een heel gewone soort die bijna altijd wel waargenomen wordt (figuur 3). De Nijlgans komt oorspronkelijk voor in Afrika. De huidige Nederlandse populatie bestaat uit afstammelingen van vogels die ontsnapt zijn uit watervogelcollecties. Kennelijk vonden die hier een uiterst geschikt broedgebied en de aantallen namen heel snel toe.

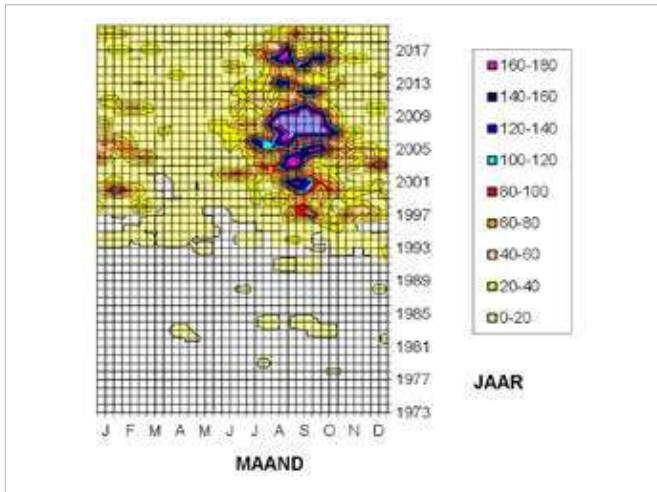
De toename van de aantallen is natuurlijk niet beperkt tot de Eempolders. In Nederland groeiden de aantallen sterk en de soort dook ook steeds meer op in het omringende buitenland. Al snel werd gewaarschuwd dat deze soort andere soorten kon verdringen. Dit leidde er toe dat de EU in 2017 bepaald heeft dat deze soort een invasieve exoot is. Dat betekent dat zijn toename een bedreiging is voor de oorspronkelijke soorten in ons land. De Nijlgans kan inderdaad erg agressief zijn en legt beslag op nestplaatsen (hij broedt meestal in bomen), die dan niet meer beschikbaar zijn voor andere lokale broedvogels. De consequentie is dat hij bestreden wordt en in principe in Europa uitgeroeid moet worden. Ook voor 2017 waren er al zorgen over de sterke toename. De soort was (en is) niet beschermd en er vond op veel plekken bestrijding plaats. Wat zijn de gevolgen van deze beslissing?

Tot nu toe hebben wij geen aanwijzingen gevonden dat er in de Eempolders jacht op Nijlganzen wordt gemaakt. De aantallen in Nederland stijgen lang niet meer zo hard als in het begin van deze eeuw, maar er is nog steeds sprake van een stijging (figuur 2). Als we echter naar de totale aantallen waargenomen Nijlganzen in de Eempolders kijken zien we dat er na een piek in 2008 een spectaculaire daling optreedt. De daling gaat nog sneller dan de stijging voor dat jaar! Vanaf 2011 stabiliseren de aantallen op minder dan een derde van het maximale aantal. Het lijkt er dus op dat lang voor de beslissing in Europa de bestrijding ergens al serieus aangepakt is.

Als we naar de afzonderlijke deelgebieden kijken zien we dat het verloop heel sterk verschilt. Figuur 4 laat zien dat in telgebied Noord de ontwikkeling van de

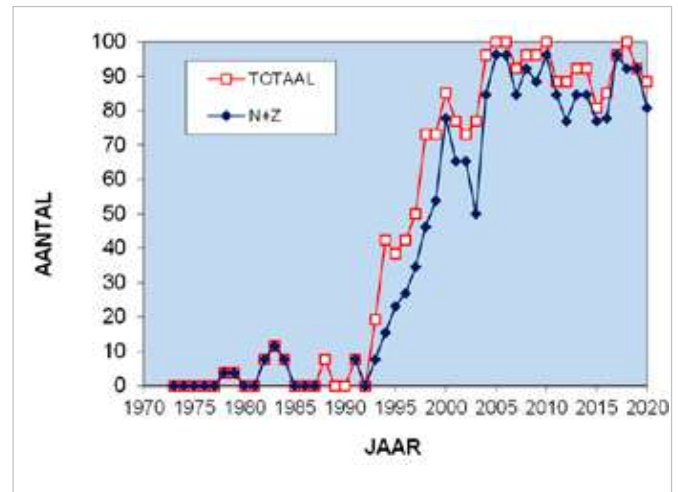
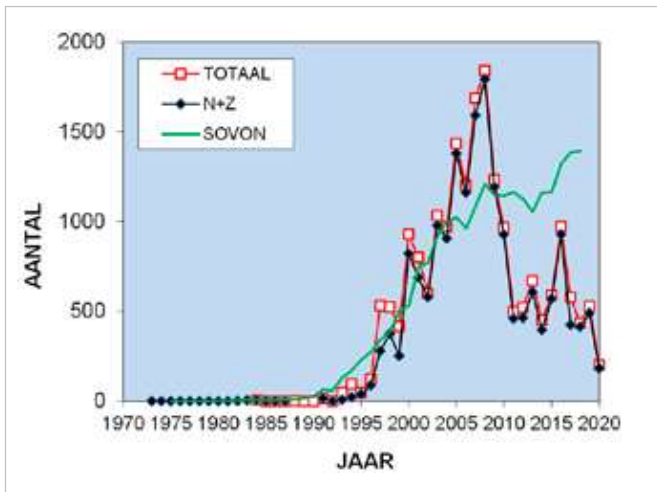
aantallen ongeveer parallel gaat met de totale aantallen. Dit is niet verwonderlijk want hier werden verreweg de grootste aantallen gezien. In telgebied Zuid stijgen de aantallen tot ongeveer 2000 en blijven ze daarna redelijk stabiel. In de Oostermeent valt het maximum al voor het jaar 2000, daarna zijn de aantallen laag met een dalende tendens.

De verdeling over het jaar (figuur 5) laat zien dat wij verreweg de meeste Nijlganzen zagen en zien in de maanden juli tot en met oktober. In die periode trekken de Nijlganzen met hun jongen naar weidegebieden waar ze in groepen de rui doormaken. Rond de broedtijd is de relatieve achteruitgang het kleinst. Vanwege de ongeschiktheid van de Eempolders als broedgebied zijn de aantallen in de broedtijd natuurlijk erg laag.

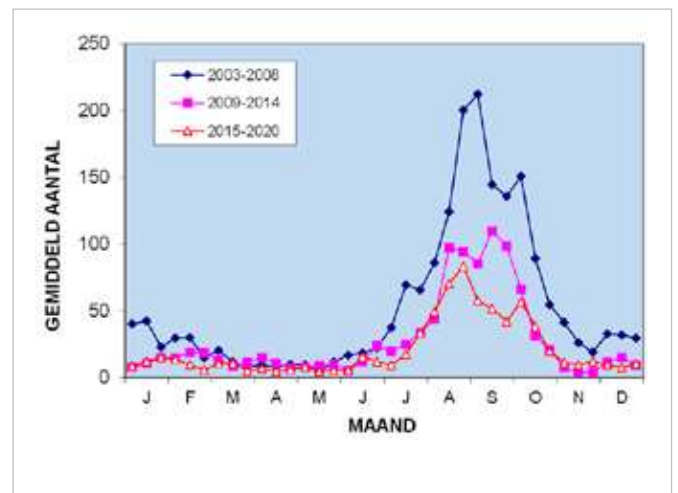
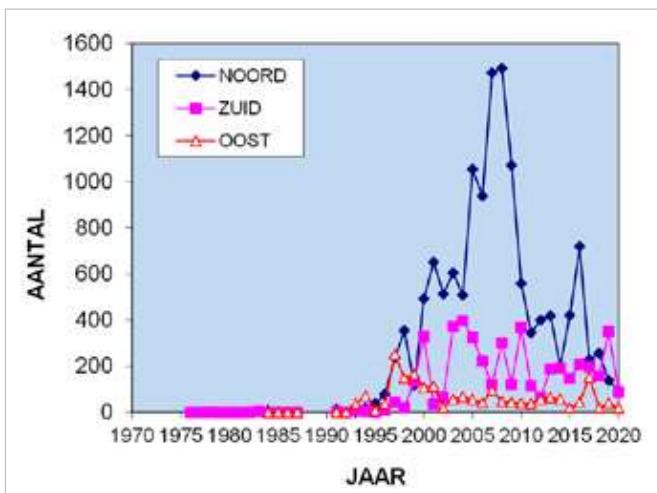
Grafiek 1. Samenvatting van alle telresultaten voor de Nijlgans. Tot 1984 zonder de Oostmeent, vanaf dat jaar inclusief de Oostmeent.

Een koppeltje Nijlganzen, links vrouw, rechts man | Wim Smeets

Grafiek 2. Totaal aantal getelde Nijlganzen per jaar. De blauwe lijn geeft de aantallen zonder de Oostmeent, de rode lijn de totale aantallen. De groene lijn geeft de index voor Nederland volgens het BMP project van Sovon.

Grafiek 3. Presentie van de Nijlganzen per jaar.

Grafiek 4. Total aantal getelde Nijlganzen per jaar voor de drie telgebieden.

Grafiek 5. Gemiddeld aantal Nijlganzen per decade voor de laatste drie periodes van zes jaar.

Nijlganzen bij de Blocq van Kuffeler, 20 augustus 2018 | Jan van Gastel

De afname in de laatste jaren treedt in het hele jaar op, maar in de winter lijkt hij relatief het grootst te zijn.

Het is duidelijk dat zeker buiten de broedtijd het overgrote deel van de Nijlganzen in de Eempolders bestaat uit vogels die ergens anders broeden. Waar komen zij vandaan? Het zou om gebieden kunnen gaan waar de Nijlgans sinds 2008 sterk achteruitgaat. Dat zijn niet de 's-Gravelandse landgoederen. Onze broedvogelinventarisaties daar wijzen op een nog steeds voortgaande toename van het aantal broedparen. Bestudering van de Vogelatlas van Sovon leert dat gebieden in de buurt met een afname tussen 1998-2001 en 2013-2015 eigenlijk niet bestaan. Helaas liggen die jaren precies voor en na de grote piek in de aantallen, dus daar is niet veel uit op te maken.

Een alternatieve oplossing is natuurlijk dat 'onze' Nijlganzen tegenwoordig vooral op een andere plek de rui doormaken. Het

maximale aantal Nijlganzen dat wij bij één telling vastgesteld hebben ligt rond de 400. Het totale aantal in Nederland wordt geschat op 45.000 exemplaren. Als 'onze' Nijlganzen ergens anders opduiken hoeft dat dus helemaal niet op te vallen. Dit lijkt daarom de meest voor de hand liggende verklaring.

Het blijft dan natuurlijk de vraag waarom de polders zoveel minder aantrekkelijk zouden zijn geworden. Er lijkt de afgelopen jaren niet veel veranderd. De meeste andere ganzen volgen in de Eempolders min of meer de Nederlandse trend. De enige uitzondering is de Canadese Gans (*Branta canadensis*). Ook dit is een exoot, hij is niet beschermd maar staat ook niet op de lijst van uit te roeien soorten. In Nederland nemen de aantallen nog steeds toe, maar in de Eempolders is sinds 2012 sprake van een sterke afname, met name in de late zomer. Dit lijkt dus sterk op de ontwikkeling bij de Nijlgans, zij het dat het maximum een aantal jaren later ligt.

Een gemeenschappelijke oorzaak voor de afname ligt voor de hand, maar het is niet duidelijk welke dat is.

Literatuur

- Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken (red.), 1987. Vogels tussen Vecht en Eem, p. 147. VWG het Gooi en Omstreken, Hilversum
- Lensink R. & F. Majoor, 2018. Nijlgans in Sovon Vogelatlas van Nederland, pp. 90-91. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen
- Mooij, J., 2009. De Nijlgans in de westelijke Eempolders. De Korhaan 43(3):88-89.